

TOIMINTALINJAUS 2030

Esitys lausuntokierrokselle 2.3.2020

AUTTAJIEN VERKOSTO

Vapaaehtoinen
pelastuspalvelu

SISÄLLYS

1 Johdanto	3
2 Mikä Vapepa on	3
3 Nykytila	5
4 Missio, visio ja arvot	6
5 Tavoitetila 2030	8
5.1 Tiivistelmä	8
5.2 Tavoitetilan 2030 kuvaus toiminnoittain	9
5.2.1 Tarpeeseen vastaava toiminta viranomaisten tukena	9
5.2.2 Toimiva ja sitoutunut verkosto	10
5.2.3 Koulutus ja harjoitukset yhteisen osaamisen rakentajana	11
5.2.4 Vapepan toiminta ja sen vaikuttavuus tunnetaan.....	12
6 Toimenpideruudukko (liite)	13

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) toimintalinjaus 2030

1 Johdanto

Vuoden 2020 lopussa päättyy vuosien 2012–2020 Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) toimintalinjauksen kausi. Vapepan vuosikokouksessa 21.11.2018 asetettiin strategiatyöryhmä valmistelemaan seuraavaa toimintalinjausta. Keskustoimikunta nimesi strategiatyöryhmän 7.2.2019 Ryhmään ovat kuuluneet Janne Vainio (Suomen Lentopelastusseura, SLPS), Jori Nordström (Suomen Meripelastusseura, SMPS), Leena Kämäräinen (Suomen Punainen Risti, SPR), Esa Aunola (Suomen Kylät) ja Kaarina Suhonen (Naisten Valmiusliitto, NVL). Sihteerinä on toiminut Vapepan koordinaattori Arsi Veikkolainen.

Tehtäväksi asetettiin toimintalinjauksen kokoaminen vuosille 2021–2030.

Työryhmä on työstänyt tätä linjausta sähköisesti ja yhteisissä tapaamisissa. Toimintalinjausta on työstetty mm. Vapepan työ- ja suunnittelukokouksessa, valmiuspäällikkökokouksissa, Vapepan vuosikokouksessa ja Vapepafoorumissa. Keskustoimikunnan käsittelyssä linjaus on ollut kolme kertaa, jonka jälkeen luonnokset ovat menneet avoimesti kommentoitaviksi verkoston jäsenille.

Toimintalinjaus on hyväksytty 16.4.2020 keskustoimikunnassa lausuntokierroksen jälkeen.

Koska Vapepa on verkosto, strategisella toimintalinjauksella on tärkeä merkitys toiminnan ohjaamisessa yhteiseen suuntaan. Strategiatyön aikana on noussut esiin monia tulevaisuuden kannalta tärkeitä havaintoja, jotka muuten olisivat kenties jääneet havaitsematta tai ainakin kunnolla huomioimatta.

2 Mikä Vapepa on

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on vuonna 1964 viranomaisten tukemiseksi perustettu vapaaehtoistoimijoita kokoava yhteenliittymä. Tällä hetkellä se koostuu 43 valmiusjärjestöstä sekä 10 muusta yhteistyöorganisaatiosta.

Vapepan toiminnan rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön avustuskeskus STEA:n myöntämään vuosittaiseen avustukseen sekä Suomen Punaisen Ristin omarahoitussuuteen. STEA-avustus ei koske toimintaa Ahvenanmaalla.

Vapepa-verkoston toimintaa määrittelee johtosääntö, jota päivitetään säännöllisesti. Nykyinen johtosääntö on hyväksytty 13.11.2017. Vapepan tehtävät eri viranomaisten tukena on määritelty sopimuksissa ja yhteistyöpöytäkirjoissa. Poliisiosopimus on valtakunnallinen, kun

taas pelastustoimen kanssa useilla alueilla on laitospohjaiset sopimukset. Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa on sekä kuntakohtaisia että alueellisia sopimuksia. Vapepaa koskevia yhteistyöpöytäkirjoja on Punaisen Ristin ja sisäministeriön (SM) sekä sosiaali- ja terveysministeriön (STM) välillä.

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun järjestö- ja viranomaisverkosto on organisoitunut kolmelle tasolle Vapepan johtosäännön mukaisesti. Valtakunnan tasolla yhteistyöelimenä toimii keskustoimikunta Punaisen Ristin keskustoimiston valmiusyksikön tukemana. Punainen Risti koordinoi maalla tapahtuvaa pelastuspalvelutoimintaa. Ilmassa tapahtuvaa toimintaa koordinoi Suomen Lentopelastusseura ja toimintaa vesillä Suomen Meripelastusseura.

Keskustoimikunta vastaa verkoston ohjauksesta, yhteistyön linjauksista sekä valtakunnallisista viranomaissopimuksista. Sopimukset allekirjoittaa Suomen Punainen Risti, jolla on nimenkirjoitusoikeus Vapepan koordinaatiosta vastaavana järjestönä.

Vapepa-verkoston alueellinen toiminta perustuu maakuntatoimikuntiin (14 manner-Suomessa ja Ahvenanmaa), jotka kokoavat Vapepa-verkoston alueelliset jäsenet sekä paikallistoimikuntien edustajat. Maakunta- ja paikallistoimikuntien kautta linjataan toimintaa, hoidetaan järjestöyhteistyö, hälytystoiminnan alueellinen ja paikallinen koordinaatio, yhteinen koulutus ja harjoittelu sekä toiminnasta viestiminen. Maakunta- ja paikallistoimikunnat järjestävät myös järjestöjen yhteisiä vapaaehtoisten rekrytointitilaisuuksia sekä sopivat muusta edustamisesta ja verkottumisesta. Maakuntatoimikuntien sihteerinä toimivat Punaisen Ristin piirien valmiuspäälliköt.

Operatiivinen toiminta rakentuu paikallistoimikuntien alaisista jäsenjärjestöjen hälytysryhmistä (kaikkiaan 1 200 ryhmää). Mukana on myös jäsenjärjestöihin kuulumattomia paikallisesti koottuja hälytysryhmiä. Paikallistoimikuntia on 102.

Vapepan toiminta perustuu vapaaehtoistoimijoihin, joita ovat hälytysjärjestelmään rekisteröityneiden hälytysryhmäläisten lisäksi Vapepan kouluttajat, Vapepa-johtajat ja alueiden

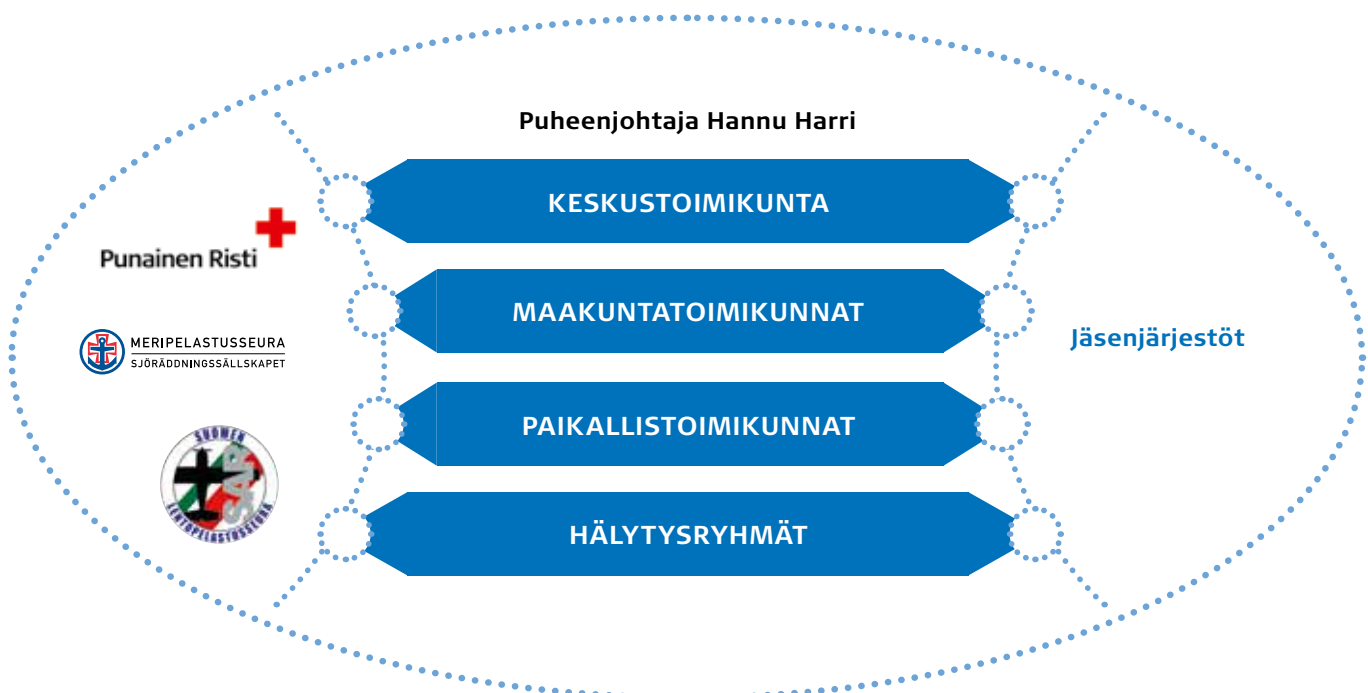
hälyttäjät (valmiuspäivystäjät) sekä toimikuntien nimitetyt vastuuhenkilöt. Näitä Vapepan vapaaehtoisia on noin 850.

Hälytysryhmissä toimiville vapaaehtoisille ja sieltä vaativampiin Vapepan vapaaehtoistehäviin nouseville tarjoaa koordinaatio Vapepa verkosto yhteisen koulutusjärjestelmän, johon kuuluvat koulusrungot, koulutusmateriaalit sekä kouluttajat. Koulutusjärjestelmä kattaa kaikki Vapepan keskeiset toimialueet: etsintä, ensihuolto, henkinen tuki, viestintä, johtamiskoulutus. Näitä täydentävät jäsenjärjestöjen omat Vapepa-toimintaan liittyvät tehtävä- ja johtamiskoulutukset.

Paikallis- ja aluetasolla järjestettävät infot, peruskoulutukset ja jatkokoulutukset tarjoavat reitin edetä orastavasta kiinnostuksesta tositoimiin ja edelleen vaativimpiin valtakunnallisesti koulutettaviin vapaaehtoisten kouluttaja- ja johtotehtäviin saakka.

Vapepan yleinen hälytysjärjestelmä OHTO tarjoaa hälytettäväksi tapahtumapaikkaa lähimmät ryhmät osaamis- ja kalustotietoineen toimikunta- tai maakuntarajoista välittämättä. Vapepaa hälytetään pääsääntöisesti alueellisten päivystysnumeroiden kautta. OHTOn kautta viranomaiset saavat myös tilannekuvaa käytössä olevista ja mahdollisista lisäresursseista. Lentopelastusseuralla ja Meripelastusseuralla on OHTOn rinnalla omat hälytysjärjestelmät oman toimialueen hälyttämistä varten.

Koordinaatio ja organisaatio

3 Nykytila

Toimintaympäristön muutosten ennustettavuus on viime aikoina heikentynyt. Tähän vaikuttavat muun muassa alueellisten eroavaisuuksien kasvu, väestön ikääntyminen, hyvinvoinnin polarisoituminen, ilmastonmuutoksen vaikutukset ja infrastruktuurin haavoittuvuus. Ympäristöön ja turvallisuuteen liittyvät uhkakuvat haastavat nykyisen, arjen häiriötilanteista lähtevän toimintamallin ja luovat tarvetta varautua vahvemmin myös mahdollisiin poikkeusoloihin.

Nykyisessä keskinäisriippuvuuden maailmassa on keskeistä saada kokonaiskuva uhista, riskeistä ja haavoittuvuuksista sekä saatavilla olevista resursseista. Kyky seurata ja ennakoita muutosta sekä sopeuttaa omaa toimintaa on tullut entistä tärkeämmäksi. Tällaisessa tilanteessa Vapaaehtoisen pelastuspalvelun viranomaisille tarjoamalle tuelle on entistä suurempi tarve. Tähän tarpeeseen vastaaminen nykyisellä tasolla vaatii ponnisteluja ja toiminnan kehittämistä. Haasteena on myös vapaaehtoistoimintaan sitoutumisessa tapahtunut muutos, joka edellyttää toiminnaltamme kiinnostavuutta mukana oleville toimijoille, vahvaa ulkoista näkyvyyttä ja arvostusta viranomaisilta.

Vapepan STEA:lle raportoidut tuloksellisuus- ja vaikutus selvitykset vuosina 2017 ja 2019 sekä Vapepan oma etsintäkysely 2017 nostivat esille tarpeita kehittää erityisesti verkostojohtamista, seurantajärjestelmiä, toiminnan läpinäkyvyyttä sekä rekrytointia.

Vapepa on verkosto, joka toimii osin hierarkkisessa toimintaympäristössä. Vapepan oma hierarkkinen toimikuntarakenne on haasteellinen verkostomaisen toiminnan edistämisen näkökulmasta.

Vapepan nykyinen, vain valtakunnallisiin järjestöihin perustuva rakenne ei myöskään tue vain alueellisesti tai paikallisesti organisoituneiden tahojen liittymistä mukaan. Tämä on yksi syy siihen, että jäsenjärjestöihin kuulumattomia hälytysryhmiä on entistä enemmän.

Lisäksi vapaaehtoistoiminnassa tapahtunut murros on lisännyt suoraan itse toimintaan tulemisen halua, jolloin liittyminen ei tapahdu jäsenjärjestön toiminnan tai jäsenyyden kautta. Toimiva verkostomaisuus edellyttää jäsenjärjestöiltä toimivaa sisäistä Vapepa-toiminnan kytköstä valtakunnalliselta tasolta paikallistalolle ja takaisin. Tämä vaatii edelleen kehittämistä. Rekrytoinnin osalta tarvitaan tiiviimpää yhteistyötä uusien sitoutuneiden jäsenten, erityisesti nuorten aikuisten saamiseksi mukaan. Tällä hetkellä järjestöjen rooli ei ole selkeä uusien jäsenten hankkimisessa hälytysryhmätoimintaan.

Verkostomaisessa toiminnassa keskeiseen läpinäkyvyyteen ja tiedon aktiiviseen esiintuomiseen on otettu käyttöön uusia työkaluja, mutta tarvitaan myös toimintatapojen muutosta sekä selkeämpää työnjakoa jäsenjärjestöjen ja koordinaation välillä. Eri järjestöissä sekä eri alueilla kehitetään hyviä ratkaisuja muuttuviin tilanteisiin. Nämä ratkaisut pitäisi saada yhteiseen tietoisuuteen ja osaksi yhteisiä toimintatapoja. Tällä hetkellä saamme koottua tietoa varsin kattavasti, mutta seurantamenetelmien tehokkuus, kootun tiedon yhtenäisyys ja tiedon hyödyntäminen kaipaavat kehittämistä.

Jäsenjärjestöt, viranomaiset, rahoittajat ja suuri yleisö vaativat jatkossa nykyistä laadukkaampaa ja ajantasaisempaa tilannekuvaa kyvykkyydestämme ja resursseistamme sekä kuvauksia vaikuttavuudestamme.

4 Missio, visio, periaatteet ja arvot

Missio

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu on järjestöjen verkosto, joka toimii "Lähimmäisen apuna – viranomaisen tukena".

Visio

Vapepan visiona on olla vuonna 2030

"Arvostettu, hyvin johdettu ja osaava järjestöistä koostuva auttamisverkosto, jonka toimintaan ihmiset haluavat tulla mukaan ja jonka viranomaiset kokevat tärkeäksi".

Periaatteet

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun periaatteet ohjaavat järjestöjen yhteistä toimintaa viranomaisten ja paikallishallinnon tukena.

Toiminnan periaatteita ovat:

- koulutetut vapaaehtoiset
- yhteiset toimintatavat
- viranomaislähtöisyys
- yhteisiin arvoihin sitoutuminen.

Vapepan ja sen jäsenjärjestöjen antama **koulutus** tuottaa vapaaehtoiselle toiminnassa tarvittavia taitoja ja kykyjä. Koulutuksen ja sitä tukevan harjoittelun kautta luodaan yhteisiä toimintatapoja. On tärkeää, että jäsenjärjestöjen omat, Vapepan yhteisesti määritellyt sisällöt sekä Punaisen Ristin vastuulla oleva yleisen pelastuspalvelun johtaja- ja kouluttajakoulutus tukevat toisiaan ja osaamista jaetaan järjestöjen ja alueiden välillä. Koulutettuja vapaaehtoisia on helppo johtaa ja heidän on helppo toimia johdettavina. Koulutetut vapaaehtoisjoukot lisäävät kansalaisten ja viranomaisten luottamusta vapaaehtoiisiin ja heidän taitoihinsa. Koulutettujen joukkojen lisäksi on mahdollista ottaa tarvittaessa mukaan spontaaneja vapaaehtoisia tilanteissa, joissa viranomaiset katsovat sen tarpeelliseksi.

Järjestäytyneisyys ja **yhteisten toimintatapojen** mukaan toimiminen pohjautuu koulutuksen ja harjoittelun kautta saatuun osaamiseen toimia yhdessä ohjatusti ja johdetusti – Yhdessä olemme enemmän.

Vapepan yhteinen toimintatapa muodostuu operatiivisen toiminnan menettelytavoista, termeistä, ohjeistuksista ja linjauksista, joita tukevat yhteinen koulutus- ja seurantajärjestelmä.

Pelastuspalvelutehtävistä vastaavat eri viranomaiset ovat hierarkkisia toimijoita, joiden toiminnassa ohjeistaminen ja selkeä johtaminen korostuvat. Siksi on tärkeää, että Vapepan tapa järjestää vapaaehtoisten toiminta vastaa viranomaisten odotuksiin. Auttamistehtävät toteutetaan johdetusti ja niistä laaditaan raportit valtakunnallisten mallien mukaisesti.

Vapepan tarkoitus on **viranomaisten tukeminen**, ja Vapepa on merkittävä tuki viranomaiselle. Vapepa tarjoaa viranomaiselle tukeaan, jotta avun tarvitsija saisi avun mahdollisimman nopeasti. Hälytystehtävissä johtovastuu on aina viranomaisella, ja Vapepa lähtee hälytystehtäviin viranomaisten pyynnöstä. Vapepa tukee valmiuden ja varautumisen kehittämistä, mutta vastuu siitä kuuluu ensisijaisesti järjestöille sekä muille rinnakkaisille foorumeille ja verkostoille.

Vapepan **arvot** ohjaavat tapaamme toimia ja heijastuvat jokapäiväisinä tekoina arjen auttamistilanteissa.

Arvot

Vapepan toimintaa ohjaavat arvot ovat:

- vapaaehtoisuus
- yhteistyökykyisyys
- vastuullisuus.

Vapaaehtoisuus lähtee toimijoista itsestään, heidän omista kiinnostuksistaan toimintaan ja halustaan auttaa ihmisiä. Apua annetaan ilman henkilökohtaista taloudellista korvausta. Poikkeuksena on toiminnasta aiheutuvien kulujen huomioiminen ja korvaaminen. Hälytyskorvauksista on sovittu viranomaisten kanssa tehdyissä sopimuksissa, ja saadut korvaukset ohjataan toiminnan kuluihin, kehittämiseen ja koulutukseen.

Vapepan toiminta perustuu yhteistyöhön eri järjestöjen ja viranomaisten kanssa. Siksi **yhteistyökykyisyys** on nostettu yhdeksi arvoista. Yhteistyökyvyn tulisi näkyä toiminnassa keskinäisenä luottamuksena ja avoimuutena. Annetut lupaukset pidetään ja toisia arvostetaan. Hyvää ilmapiiriä vaalitaan. Vapaaehtoiset luottavat toisiinsa ja avuntarvitsijoita sekä viranomaisia kunnioitetaan.

Yhteistyökykyisyyteen kuuluu myös ennakkoluulottomuus ja joustava toiminta. Toiminnassa mukana olevat kunnioittavat toisten mielipiteitä sekä arvostavat yhdessä tekemistä ja toisten osaamista. He ovat innostuneita ja kannustavia etsiessään ratkaisuja.

Vastuullinen toiminta tarkoittaa kestäväällä tavalla toimimista. Viranomaiset ja avun tarvitsijat voivat luottaa siihen, että Vapepa-verkoston kautta saadaan sitä apua ja tukea, jota verkoston järjestöt ja vapaaehtoiset ovat luvanneet antaa sovitulla tavalla. Verkoston järjestöt kantavat niin sosiaalisen, taloudellisen kuin ympäristövastuun toiminnassaan sekä huolehtivat läpinäkyvyydestä.

Vastuullisuus tarkoittaa myös vapaaehtoisten vastuuta oman osaamisen kehittämisestä ja oman toimintakyvyn arvioimisesta tarjolla olevaan auttamistilanteeseen ja tehtävään nähden.

5 Tavoitetila 2030

5.1 Tiivistelmä

Vuonna 2030 alueelliset riskinarviot sekä yhteiskunnan ja viranomaisten suunnasta osoitetut tarpeet ohjaavat entistä vahvemmin Vapepan roolia ja tehtäviä viranomaisen tukena. *Tarpeisiin varautuva Vapepa-verkosto* on osa yhteiskunnan turvallisuusmekanismeja, ja Vapepan kautta saadaan myös spontaaneita auttajia kanavoitua viranomaisten tueksi. Vapepa-toiminnan kattavuutta, laatua ja vaikuttavuutta seurataan systemaattisesti.

Yhdessä olemme enemmän. Vapaaehtoisessa pelastuspalvelussa mukana olevat järjestöt ja tahot ovat *tehneet sitoumuksen* toimia yhteisten arvojen mukaan osana yhteistä tavoitetta. *Osaavasti johdetulla* Vapepa-verkostolla on toimiva hallintorakenne, työkalut ja vuorovaihtuksen paikat laadukkaaseen toimintaan ja aktiiviseen yhteistyöhön valtakunnalliselta tasolta paikalliseen. Jokainen verkoston jäsen on määrittänyt oman roolinsa ja tehtävänsä osana verkostoa.

Vapepan koulutusjärjestelmä mahdollistaa eri *toimijoiden välisen osaamisen jakamisen* ja tarjoaa mukana oleville auttamishaluisille vapaaehtoisille sopivat koulutuspolut, joissa huomioidaan myös muualta saatu osaaminen. *Yhteinen koulutusjärjestelmä* varmistaa laadukkaan ja yhdenmukaisen toiminnan. Käytännön osaamista ja yhteistä kykyä toimia rakennetaan ja todennetaan säännöllisissä *yhdessä suunnitelluissa harjoituksissa* toisten vapaaehtoisten ja viranomaisten kanssa.

Verkostoa koordinoivan Punaisen Ristin sekä jäsenjärjestöjen aktiivisen viestinnän ansiosta Vapepan *toimintatavat ja toiminnan vaikuttavuus* viranomaisia tukevassa tehtävässään *tunnetaan laajasti*. Pelastuspalvelusta kiinnostuneet, erityisesti nuoret, tietävät, miten Vapepan toimintaan on jäsenjärjestöjen kautta mahdollista tulla mukaan.

5.2 Tavoitetilan 2030 kuvaus

5.2.1 Vapepan toiminta mukautuu vastaamaan yhteiskunnan tarpeita

Vapepa toimii saumattomasti yhteistyössä viranomaisten, erityisesti poliisin, pelastus- ja sosiaaliviranomaisten sekä kuntien kanssa. Auttamisvalmiuden perustana on jatkuva uhkamallien seuranta sekä aktiivinen vuoropuhelu viranomaisten kanssa valtakunnallisesti, alueille ja paikallistasolla.

Vapaaehtoiset toimivat sovittujen ja selkeästi yhteisten toimintamallien mukaisesti. Sovittujen tehtävien tehokkaan hoitamisen rinnalla vahvistetaan avoimuutta tarttua erilaisiin auttamistilanteisiin sekä hälytysvalmiutta. Koordinaatiojärjestöt vastaavat teknisten järjestelmien toimivuudesta.

Tavoitetila 2030:

Vapepan selkeästi kuvatut toiminta, rooli ja tehtävät viranomaisen tukena perustuvat viranomaisten valtakunnallisiin ja alueellisiin riskiarviointeihin. Vapepa on arjen auttamistilanteisiin ja -tarpeisiin vastaava verkosto. Vapepan rooli ja toimintakyky erilaisissa vakavissa häiriötilanteissa on määritelty ja tunnettu. Samoin tiedetään, miten Vapepan toiminta ja resurssit muuttuvat erilaisissa poikkeusolotilanteissa.

Vapepan toiminta ja tehtävät mukautuvat viranomaisten ja yhteiskunnan alueellisiin ja valtakunnallisiin tarpeisiin tilanteen mukaan. Vapepa on hälytettävissä helposti yhdestä alueellisesta numerosta kaikkiin eri auttamistilanteisiin. Vapepan kautta viranomaiset voivat saada tuekseen koulutettujen vapaaehtoisten rinnalle mukaan spontaaneja vapaaehtoisia, jos katsovat sen tarpeelliseksi.

Uskottavuuden lisäämiseksi ja toiminnan yhteiskunnallisen merkityksen esille tuomiseksi Vapepalla on viranomaisten tukemiseen tähtäävän toiminnan vaikuttavuuden mittaamisjärjestelmä.

Sen rinnalla kerätään oman toiminnan kehittämiseen tietoa siitä, miten Vapepan toiminnassa mukana oleminen vaikuttaa vapaaehtoisten elämään ja heidän lähiyhteisönsä.

Vapepalla on valmiudet ja resurssit hyödyntää nopeasti kehittyvää teknologiaa operatiivisen toiminnan tukena.

Toimenpiteitä tavoitetilan saavuttamiseksi

- Yhden luukun periaatteen mukaisen toimintamallin edistäminen hälyttämisen ja tavoitettavuuden tehostamiseksi.
- Viranomaisten ja erityisesti kuntien valmiussuunnitteluun aktiivisesti mukaan hakeutuminen Punaisen Ristin koordinoimana.
- Yhtenäisen seurantajärjestelmän kehittäminen ja riittävien resurssien varaaminen kattavan ja käyttökelpoisen tiedon tuottamiseen viranomaisia tukevan toiminnan kehittämiseksi ja toiminnan vaikutuksista kertomiseksi.
- Vapepan viranomaisia tukevaan tehtävään liittyvien toiminta- ja resurssikuvausten säännöllinen päivittäminen valtakunnallisesti ja alueellisesti tuomaan esiin viranomaisille Vapepan käyttömahdollisuuksia.
- Poikkeusoloihin ja niissä tapahtuviin auttamistilanteisiin liittyvien kysymysten selvittäminen: mitkä ovat toimintamallit, mahdollisuudet ja resurssit erilaisissa poikkeusoloissa?
- Kumppanuuksien ja resurssien hakeminen ajantasaisen teknologian hyödyntämiseen.

5.2.2 Toimiva ja sitoutunut verkosto takaa vaikuttavan ja tehokkaan yhteistyön

Verkostona toimiminen luo mahdollisuuksia. Yhdessä olemme enemmän niin avun saajille kuin myös auttajille. Punainen Risti kantaa vastuun verkoston toimivuuden edistämisestä. Verkoston koordinaattorina haluamme olla verkostotyön edelläkävijöitä. Osaavalla verkostojohdattamisella rakennamme luottamusta ja vastavuoroisuutta.

Vapepa-verkoston koordinaation kautta on eri järjestöissä toimivien vapaaehtoisten auttamistoiminnalle luotu yhtenäinen ja organisoitu tapa toimia viranomaisen tukena. Koordinoitu ja sitoutunut järjestöverkosto varmistaa, että viranomaisilla on kaikissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa käytettävissä valtakunnallisesti kattava ja toimintavalmis osaavien ja motivoituneiden vapaaehtoisten verkosto. Maalla tapahtuvaa yleistä pelastuspalvelua koordinoi Punainen Risti, ilmassa tapahtuvaa toimintaa Lentopelastusseura ja vesialueilla Meripelastusseura. Lisäksi eri jäsenjärjestöillä on omaan toimialaan liittyviä vastuualueita.

Verkoston tehtävä on tuottaa arvoa toimijoilleen ja toteuttaa sille asetettuja yhteisiä tavoitteita. Verkosto tarjoaa erilaisia tuntemisen lisäämisen, luottamuksen rakentamisen sekä tiedon jakamisen paikkoja ja alustoja. Verkostossa jokainen tuo ja saa jotain.

Tavoitetila 2030:

Vapepan jäsenyhteisöt ovat sitoutuneet määräjoihin vahvistettavalla "palvelulupauksella" toimimaan verkostossa valtakunnallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla sen yhteisten arvojen mukaan osana yhteistä tehtävää.

Jokainen Vapepa-verkoston jäsen (järjestö, yhteisö, viranomainen) on määritellyt itse oman roolinsa ja tehtävänsä verkostossa yhdessä sovitussa "palvelulupauksessa". Kunkin jäsenen rooli ja tehtävä tunnetaan verkoston sisällä ja sen ulkopuolella.

Vapepan valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen toimikuntarakente toimii verkostona, joka rakentaa aktiivista yhteistyötä ja edistää tiedon jakamista. Kunkin Vapepa-verkoston jäsenen valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset toimijat muodostavat oman verkoston.

Erilaiset Vapepalle rinnakkaiset, eli Vapepassa mukana olevien järjestöjen muut valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset verkostot sekä Vapepan ulkopuolisten tahojen verkostot mm. valmiuden ja varautumisen kehittämiseen tunnetaan ja työnjako niiden kanssa on selkeä.

Vapepan hallinto on läpinäkyvää ja verkoston asioiden valmisteluun on helppo osallistua. Kehittämistoimien perustana on yhteinen tilannekuva, joka pohjautuu järjestöjen ja alueiden tuottamaan ajantasaiseen ja kattavaan tietoon verkoston toiminnasta.

Vapepassa on tilaa uuden kehittämiselle, ja sille on luotu kanavia. Sujuvat hallinnolliset menettelyt ja tiedon jakaminen mahdollistavat kokeilujen ja innovoinnin tuloksena syntyvät uudet tavat sekä alueelliset ratkaisut osana yhteisten toimintatapojen kokonaisuutta.

Vapepa-verkosto toimii yhtenäisesti viranomaisten ja rahoittajien suuntaan. Järjestöt tuottavat avauksia, joita koordinaatiojärjestöt yhdessä vievät eteenpäin.

Toimenpiteitä tavoitetilan saavuttamiseksi:

- Verkoston toimivuuden edistämiseksi kehitetään osaamista verkostojohdattamisessa.
- Vapepan uutiskirjettä kehitetään lisäämään läpinäkyvyyttä ja viemään ajankohtaisia asioita sekä yhteisiä linjauksia tietoon koko kentälle.
- Verkoston jäsenten sitoutumiseen (mm. palvelulupaukseen) liittyvät linjaukset ja menettelyt määritellään ohjesääntöön valtakunnalliselle, alueelliselle ja paikalliselle tasolle.
- Yhteistyön edellytysten parantamiseksi tehdään Vapepa-verkoston jäsenten roolit ja tehtävät tunnetuksi muille verkoston toimijoille.
- Toimikuntien toimintaa kehitetään verkostoyhteistyön edistämiseksi sekä Vapepan yhteisen että järjestöjen sisäisen toiminnan näkökulmista.

5.2.3 Koulutus ja harjoitukset rakentavat yhteisen osaamisen

Vapepan koulutusjärjestelmä luo pohjan yhteiselle toiminnalle auttamistilanteissa. Koulutusjärjestelmä kokoaa eri toimintamuotojen keskeiset osaamiset laadukkaaksi ja yhdenmukaiseksi toiminnaksi. Kokonaiskoordinaation lisäksi Punainen Risti vastaa maalla tapahtuvan yleisen pelastuspalvelun koulutusjärjestelmästä sekä johtaja- ja kouluttajakoulutuksesta. Koordinaatiojärjestöt SLPS ja SMPS vastaavat omista koulutusjärjestelmistään omien toimintamuotojensa osalta. Lisäksi eri jäsenjärjestöillä on omaan toimialaan liittyviä koulutuksen vastuualueita.

Säännöllisten, riittävän usein toistuvien harjoitusten kautta rakennetaan luottamusta ja yhteistä osaamista käytännön toiminnassa toisten vapaaehtoisten ja viranomaisten kanssa.

Tavoittila 2030:

Eri järjestöjen osaamista jaetaan Vapepa-verkostossa systemaattisesti yhteisen SPR:n koordinoiman koulutusjärjestelmän tukemana. Järjestökohtaisen osaamisen lisäksi myös vahvat alueelliset osaamiset on tunnustettu ja hyödynnetty yhteisesti osana koulutusjärjestelmää.

Laajoissa häiriötilanteissa Vapepa-verkostolla on toimivat mallit, resurssia ja osaamista spontaanien vapaaehtoisten operatiiviseen hyödyntämiseen.

Joustavassa osaamiseen perustuvassa koulutusjärjestelmässä on tehty osaaminen näkyväksi ja hyödynnetään muualla saatua osaamista. Tunnustettua ja kirjattua osaamista voidaan hyödyntää eri tavoin yhteiskunnan turvaamiseksi. Operatiivisessa toiminnassa huomioidaan mahdollisuudet osallistua eri tasoisella osaamisella harjoittelijasta vapaaehtoisjoukkojen johtamiseen.

Toiminnassa on mukana nuoria, jotka osallistuvat myös kiinnostavan ja puoleensavetävän koulutus- ja harjoitustoiminnan kehittämiseen.

Vapepan keskeiset osaamisalueet ja osaamisen minimikriteerit hälytystoiminnassa on määritelty, ja niiden täyttymistä ja kehittymistä seurataan. Kaikki mukana olevat järjestöt tuntevat vastuunsa omien jäsentensä osaamisesta sekä sovittujen sääntöjen noudattamisesta.

Vapepan koulutusjärjestelmässä on sovittu järjestöjen välillä keskeisten osaamisten kehittämis-, ylläpito- ja järjestämisvastuut. Uusista osaamisista tuotetaan koulutusmoduuleja yhteiseen käyttöön.

Vapepa-koulutusten yhteiset sisällöt ja oppimistavoitteet on keskeisin osin sisällytetty järjestöjen omiin koulutuksiin. Punainen Risti vastaa edelleen johtamis- ja kouluttajakoulutuksen yhteisistä sisällöistä.

Koordinaattorina Punainen Risti seuraa osaamisen tilaa ja ohjaa kehittämistä koulutuksen seurantajärjestelmän kautta. Samoin tekevät koordinaatiojärjestöt SLPS ja SMPS omien toimintamuotojensa osalta.

Toimenpiteitä tavoittilan saavuttamiseksi:

- Koulutusjärjestelmästä tehdään selkeät ja päivittyvät kuvaukset, joista käy ilmi järjestämisvastuut ja yksittäisen vapaaehtoisen koulutautumispolkujen (osaamisen kehittämisen polkujen) rakentuminen eri tehtäviin.
- Yhteiseen koulutusjärjestelmään ja sen kehittämiseen liittyvät vastuut ja tehtävät sovitaan asianosaisten jäsenjärjestöjen kanssa.
- Hälytysryhmätoimintaan liittyvä tehtäväkohtaisten osaamisvaatimusten järjestelmä (kirjaaminen ja ylläpito) toteutetaan ja otetaan käyttöön.
- Spontaanien vapaaehtoisten vastaanottamista ja hyödyntämistä erityisesti laajoissa äkillisissä tilanteissa kehitetään, niin että Vapepalla on yhteiset toimintamallit ja riittävästi koulutettuja vastuuhenkilöitä.
- Voimavaroja tehokkaasti hyödyntävien yhteisten ja yhdessä suunniteltujen harjoitusten määrää ja järjestämisen toimintamalleja kehitetään.

5.2.4 Vapepan toiminta ja sen vaikuttavuus tunnetaan

Sisäinen viestintä on keskeisen tärkeää verkoston toimivuuden ylläpitämisessä. Sen kautta tuetaan yhteisiä arvoja ja tavoitteita. Viestintä yhdistää toimintaa ja yhtenäistää kuvaa Vapaaehtoisesta pelastuspalvelusta. Tehokkaan ulkoisen viestinnän kautta tehdään Vapepa tunnetuksi niin suuren yleisön kuin yhteistyötahojen keskuudessa. Kun Vapepan vaikuttavuus ja arvo tunnetaan, sen toimintaan sitoudutaan, siihen luotetaan ja sen tarjoamia palveluita osataan hyödyntää.

Punainen Risti koordinaattorina vastaa Vapepan yhteisestä tiedottamisesta ja tukee jäsenjärjestöjä niiden omassa tiedotustehtävässä. Koordinaation tukemina järjestöillä on vastuu omien jäsentensä tiedottamisesta.

Tavoitetila 2030:

Jokainen jäsenjärjestö viestii omissa kanavissaan jäsenistöään koskevista Vapepa-asioista. Järjestöjen työntekijät ja heidän kauttaan myös jäsenet ja vapaaehtoiset tuntevat mahdollisuuden ja tavat toimia vapaaehtoisena pelastuspalvelutehtävissä.

Koordinaation tuottamalla viestinnällä vahvistetaan Vapepan päätöksenteon, koordinaation ja hallinnon läpinäkyvyyttä. Avoimen viestinnän avulla varmistetaan, että toiminta on yhtenäistä ja verkosto voi osallistua yhteisten asioiden valmisteluun.

Koordinaatiojärjestöt varmistavat viestinnälleen, että viranomaiset tuntevat Vapepan mahdollisuudet toimia eri viranomaisten tukena ja tietävät, miten Vapepan resurssit saadaan käyttöön. Viranomaiset tuntevat Vapepan toiminnan merkittävyyden ja tuloksellisuuden sekä toiminnan reunaehdot.

Spontaani vapaaehtoisten hyödyntäminen hallitusti perustuu osin laajaan ja avoimeen viestintään. Vapepan toiminta vapaaehtoisresurssin kokoajana viranomaisten tueksi tunnetaan ja siihen luotetaan.

Viranomaiset tuntevat mahdollisuudet hyödyntää Vapepaa spontaanien vapaaehtoisten toiminnan organisoimiseen ja luottavat Vapepan toimintakykyyn.

Ulkoisen viestinnän tuloksena Vapepan toiminnasta kiinnostuneet keskeiset kohderyhmät tuntevat Vapepan toiminnan ja tietävät, miten siihen on mahdollista tulla mukaan jäsenjärjestöjen kautta. Vapepa-toimijoiden osallistumisesta operaatioihin työajalla on sovittu yhä useammassa tapauksessa, ja työnantajat osaavat hyödyntää heidän osaamistaan työyhteisönsä valmiudessa ja varautumisessa.

Toimenpiteitä tavoitetilan saavuttamiseksi:

- Kohderyhmäymmärrystä parannetaan osana viestinnän suunnittelua.
- Sisäistä viestintää kehitetään erityisesti huomioiden ajantasaisen tiedon ja materiaalien helppo löydettävyys eri käyttäjäryhmien näkökulmasta.
- Osana muuta sitoutumista verkostoon sovietaan järjestöjen kanssa vastuista viestinnän osalta.
- Vapepan uskottavuutta viranomaisten tukena lisätään tuomalla heihin kohdentuvassa viestinnässä esiin sopimuksia, hyviä käytäntöjä ja vaikutusta viranomaisen tukena.
- Vapepan näkyvyyttä ja yhteistyötä vahvistetaan alaan liittyvissä oppilaitoksissa, koulutusohjelmissa ja koulutustapahtumissa.
- Verkoston toiminnan esittelemiseksi viranomaisille ja vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille varmistetaan riittävät ja ajantasaiset viestinnän välineet ja materiaalit.
- Vapaaehtoisten hälytystehtäville osallistumisen selkeyttämiseksi ja helpottamiseksi lisätään Vapepa-toiminnan tietämystä ja arvostamista työyhteisöissä sekä luodaan malli asiasta sopimiseen.
- Yhdessä sovittuja rekrytointitapoja tuetaan ja vakiinnutetaan viestinnän keinoin.

6 Toimenpidetaulukko

Toimintalinjaukseen liittyen ylläpidetään päivittyvää toimenpidetaulukkoa, johon on koottu strategiaan tavoitteisiin liittyvät toimenpiteet sekä kuvattu niiden tärkeys, ajoitus, työnjako toteutuksessa ja toteutumisen seuranta.

AUTTAJIEN VERKOSTO

Elinkeinoelämän keskusliitto

folkhälsan

Suomen Johanniittain apu ry
Johanniterhjälpen i Finland rf

